

۱۲۲۵
۳

علم و معرفت امام

www.ketab.ir

مجمع جهانی شیعه شناسی

سید رحمت الله موسوی

سرشناسه : موسوی مقدم، سیدرحمت‌الله، ۱۳۴۴ -

عنوان و نام پدیدآور : علم و معرفت امام/سیدرحمت‌الله موسوی. : [به سفارش] مجمع جهانی شیعه‌شناسی.

مشخصات نشر : قم: آشیانه مهر، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۲۷۲ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۶۶-۴۷-۲

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : علم امام

یادداشت : کتابنامه

موضوع : علم امام -- جنبه‌های قرآنی

موضوع : علم امام -- احادیث

شناسه افزوده : مجمع جهانی شیعه‌شناسی

موضوع : چهارده معصوم -- کرامت‌ها

شناسه افزوده : The World Center for Shite Studies رده بندی کنگره : BP/۲۲۲/۳۴/۸م ۱۳۹۲

شماره کتابشناسی ملی : ۳۱۶۴۰۷۲

رده بندی دیویی : ۴۵/۲۹۷

مجمع جهانی شیعه‌شناسی

قم - ۴۵ متری عمار یاسر - پلاک ۹۰ - ص ۶۴۴ - ۳۷۱ تلفن: ۳۷۷۱۳۷۷۳-۳۷۷۵۶۰۹۲ / دورنگار: ۳۷۷۱۳۷۷۴

شناسنامه کتاب:

نام کتاب: علم و معرفت امام
نام مؤلف: سید رحمت الله موسوی
ناشر: انتشارات آشیانه مهر
محقق و ویراستار علمی و ادبی: علیرضا ابراهیمی
صفحه آرا: محمدابراهیم ناظری
تعداد صفحات: ۲۷۲ ص
چاپخانه: کلها
نوبت و تاریخ چاپ: اول / ۱۳۹۲
تیراژ: ۳۰۰۰
قیمت گالینگور: ۱۱۵۰۰ تومان
قیمت شومیز: ۸۵۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸۶۰۰۶۱۶۶۴۷۲

کلیه حقوق برای مجمع جهانی شیعه‌شناسی محفوظ است.

فهرست مطالب

۹	مقدمه استاد انصاری بویراحمدی
۱۳	پیشگفتار
۱۶	علم حقیقی
۱۸	علم غیر حقیقی
۱۹	ویژگی های علم حقیقی

فصل اول: نظریات علمی درباره علوم و تصرفات تکوینی ائمه علیهم السلام / ۲۹

۳۱	دیدگاه های موافق و مخالف درباره علم غیب و تصرفات تکوینی انبیاء و ائمه علیهم السلام
۳۲	دیدگاه منکرین
۳۳	نقد دیدگاه منکرین

فصل دوم: شناخت و معرفت امام علیه السلام / ۵۱

۶۱	معرفت امام در گفتار امیرالمؤمنین علیه السلام
۷۲	معرفت امام در گفتار امام صادق علیه السلام
۷۶	معرفت امام به نورانیت
۸۹	معرفت امام بالنورانیه در گفتار امیرالمؤمنین علیه السلام

فصل سوم: منابع علوم ائمه علیهم السلام / ۱۲۱

۱۲۳	اقسام علم
-----	-----------

۱۲۶	منبع علم ائمه
۱۳۳	ردّ اشکالات و هابیت
۱۴۶	علم ائمه علیهم السلام در آیات و روایات
۱۷۰	نزول فرشتگان در شب قدر به محضر امام زمان علیه السلام
۱۷۳	علم امام نسبت به سایر علوم
۱۸۱	روایات مربوط به پیشگویی شهادت اهل بیت علیهم السلام
فصل چهارم: حقیقت و اهمیت معجزه و تفاوت آن با کرامت، سحر و اعمال مرتاضان / ۱۹۵	
۱۹۹	معجزات و کرامات امام اکرم علیه السلام و ائمه طاهرين علیهم السلام
۲۳۷	معجزه
۲۳۷	آیا وجود معجزه امکان دارد؟
۲۳۹	اعجاز کار کیست؟
۲۴۲	اثبات اعجاز
۲۴۴	انکار اعجاز
۲۵۰	سنخیت لازم است
۲۵۲	فرق میان معجزه و سحر
۲۵۶	فرق اعجاز و کارهای مرتاضان
۲۵۸	معجزه و کرامت
۲۵۹	نمونه‌ای از معجزات معصومین علیهم السلام
۲۶۹	فهرست منابع

مقدمه استاد انصاری بویراحمدی

اصل اصیل امامت و ولایت از همان صدر اسلام با ارزش و عظمت فوق العاده‌ای مطرح و پیوسته مورد عنایت و توجه تمامی اسلام‌شناسان بوده است. علاوه بر آیات متعدد قرآن کریم و روایات فراوان ائمه معصومین علیهم‌السلام، دانشمندان و محققان بزرگ اسلامی، ضرورت وجود آن را بیان نمودند و بر وجوب حضور امام در جامعه اسلامی تأکید ورزیده‌اند. تفتازانی، ابن خلدون و علامه حلی معتقدند: تنها نجدات (فرقه‌ای از خوارج) ضرورت و وجوب امامت را نپذیرفته‌اند.^۱

اصحاب پس از رحلت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم مهم‌ترین واجب الاهی (تشییع جنازه پیامبر) را ترک کرده و به مسئله جانشینی پیامبر پرداختند. همه نیز این موضوع را تأیید کردند و احدی مخالفت نکرد و بیان نداشت که نیازی به امام نداریم. البته اگرچه درباره مصداق امام و شخص جانشین، به توافق نرسیدند، ولی همه لزوم جانشینی را تأیید کردند.^۲

نصب امام مقدمه واجب مطلق است مانند وضو برای نماز و چون مقدمه واجب مطلق نیز واجب است، پس نصب امام واجب است؛ بدین توضیح که نصب امام مقدمه بقای دین، اجرای حدود الاهی و حفظ کیان اسلام است و بقای دین و حفظ اسلام، خواست خداوند است و بدون امام نیز قابل اجرا نیست، پس باید پذیرفت که نصب امام واجب است.^۳

غزالی می‌گوید: نظام دین بدون نظام دنیا حاصل شدنی نیست و نظام دنیا بدون امام مطاع، میسر نخواهد شد، پس نظام دین بدون امام مطاع، حاصل نخواهد شد.^۴

(۱) ر.ک: تفتازانی، شرح المقاصد، ج ۵، ص ۲۳۶ و مقدمه ابن خلدون، ص ۱۹۲ و علامه حلی مناسیح الیقین فی اصول الدین، ص ۴۳۹.

(۲) ر.ک: ابوالحسن اشعری، الایات، ص ۷۷ و علی بن حزم اندلسی، الفصل فی الملل و الامتواء ج ۴، ص ۸۷ و عبدالکریم شهرستانی، نهاية الاقدام، ص ۴۷۹.

(۳) تفتازانی، شرح المقاصد، ج ۵، ص ۲۳۷ و قوشچی، شرح الهیات تجریر، ص ۱۰۷.

(۴) غزالی، الاقتصاد، ص ۱۴۷.

ماوردی متوفای ۴۵۸ هـ. ق، می‌نویسد: «اگر امامت واجب نبود، صحابه در سقیفه بر سر تعیین شخص امام، نزاع نمی‌کردند لکن نزاع کرده‌اند پس اصل امامت واجب بوده است. بنابراین تا اصل «ضرورت امامت» مسلم گرفته نشود، به این نمی‌رسد که چه کسی خلیفه و امام باشد و اگر امامت از اساس واجب نبود و یا اینکه اختلافی بود، دیگر جایی برای نزاع اصحاب در اینکه امامت وظیفه چه کسی باشد باقی نمی‌ماند. در حالی که هیچ کس ادعا نکرد که امامت اصلاً واجب نیست، بنابراین معلوم می‌شود که در اصل «ضرورت وجوب امامت» هیچ اختلافی نبوده است.^۱

امام فخر رازی می‌نویسد: نصب امام موجب دفع ضرر از نفس است و دفع ضرر از نفس، واجب است، پس نصب امام واجب است. ایشان معتقد است که دفع ضرر نفس از ضروریات است و انجام این ضروری، بدون وجود امام میسر نخواهد بود. همه عقلای عالم دفع ضرر از نفس را لازم دانسته و همه انبیاء و رسل و ائم و ادیان نیز بر آن تأکید دارند. بنابراین نباید تردید را داشت که نصب امام واجب است.^۲ به استناد آیه «أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ» و همچنین حدیث «من مات ولم يعرف امام زمانه مات میتة الجاهلیة»^۳ شناخت، تعیین و انتخاب امام شرعاً واجب است و از آنجا که معرفت فرع بر تعیین مصداق آن است باید گفت به انضای این آیه و حدیث، تعیین و انتخاب امام واجب است.^۴

اکنون که همه اعتراف دارند وجود و نصب امام واجب است چه جوابی برای عدم تمسک و پیروی نکردن به اصل اصیل و رکن اساسی امامت در بین امت اسلام وجود دارد؟ در این مورد اعتراف امام محمد غزالی را یادآور می‌شویم، وی می‌نویسد:

(۱) الاحکام السلطانیة، ج ۱، ص ۱۹.

(۲) محصل الاتکاف، ص ۲۴۰.

(۳) شرح المقاصد، ج ۵، ص ۲۳۷.

(۴) تفتازانی، شرح عقاید النسخی، ج ۲، ص ۸۹.

«حجاب از صورت دلیل برداشته شده و همه کس واقع و حقیقت را با کمال وضوح و آشکار فهمیده‌اند. از این رو هرگونه شک زایل و تردید مرتفع و به طور قطع و یقین علی‌علیه جانشین و خلیفه بلافصل شناخته شده، چه آنکه اجماع دسته‌جات مختلف و جماهیر مسلمین بر صحت وقوع قضایای غدیرخم و شمول خطبه آن روز نسبت به مورد بحث منعقد است. به این ملاک هر اشکالی بی‌مورد و هر اعتراضی لغو و باطل است، زیرا همین که رسول خدا ﷺ سخن فرسایی خود به پایان آورد، فوراً عمر مبادرت به تظاهر نموده، تبریکات لازمه را ضمن بیانات **بِخ بَخ لَک یا علی** تقدیم نمود... سپس نفس اماره بر آن‌ها غالب شده، حب ریاست و جاه‌طلبی، عواطف و مزایای انسانیّت را از آنها سلب نموده، خرگاه خلافت‌سازی را بالا برده و سازمان سیاست خلیفه تراشی را در سقیفه بنی ساعده تهیه نمودند، زیرا شهوتشان به حرکت آمده اشتیاق مفرط پیدا نمودند که پرچم‌های نیرو را به استیلا درآورده، صفوف سواره و پیاده را زیر فرمان خویش مشاهده نمایند... شراب هوای نفسانی را نوشیدند و به قهقرا برگشتند؛ قرآن را پشت سر، احکام و سنت پیغمبر را ملعبه خود درآورده، دین را به دنیا فروختند. چه زشت معامله باطلی با خدا کردند!

آری عده‌ای در مواجهه با موضوع اساسی و مهم امامت، گرفتار افراط و تفریط شده‌اند. اما دانشمندان محقق و بدون تعصب از همه فرقه‌های اسلامی به ویژه بزرگان و مکتب اهل بیت ﷺ با مذاقه و نازک بینی، تصویر روشنی از محل نزاع داشته و طریق اعتدال را پیموده‌اند. لذا بررسی جایگاه، ارزش وجودی، وجوب امامت، ضرورت و اهمیت خاص آن، دیدگاه و بررسی نظرات اندیشمندان محقق از فریقین در مورد وجوب امامت از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است. فحوص و تحقیق عمیق و گسترده بیانگر آن است که اصل اعتقاد به امامت در میان تمامی امت اسلام پذیرفته شده و روشن است. گرچه در تعیین مصداق برای آن مقام رفیع، برخی از فرق، دچار انحراف و اشتباه شدند.

آنان بدون دقت در فهم و درک آیات امامت و ولایت در قرآن و همچنین غفلت از احادیث نورانی نبی اعظم صلی الله علیه و آله، در تشخیص شخص امام، راه را به اشتباه رفته‌اند، حق آن است که در تعیین مصداق نیز از کتاب خدا و سنت نبوی نباید روگردان شد.

در شرایط کنونی جامعه اسلامی اثبات حقانیت امامت اهل بیت علیهم السلام و اهمیت تشخیص مصادیق واقعی آن در اسلام بر هیچ فردی پوشیده نیست. البته اثبات حقانیت و تشخیص مصادیق آن، زمانی حاصل می‌شود که نسبت به امام علیه السلام هم میزان اوصاف علم و معرفت خود امام را فهمیده باشیم و هم نسبت به ارزش‌های وجودی و جوانب و ویژگی‌های خاص امامت و ولایت علم و معرفت کافی داشته باشیم.

بدانیم / اتمام علم و علم حقیقی چیست و امام چگونه از آن برخوردار است؛ بدانیم علوم و تصرفات تکریم علیه السلام چگونه است؟ چگونگی برخورداری امام از علم غیب جانب پروردگار را بدانیم. بدانیم منبع علم ائمه علیهم السلام از کجاست و معنای دقیق علم لدنی و علم امامت چیست؟ بدانیم معجزه کرامت اهل بیت علیهم السلام چگونه است و با سحر و کارهای مرتاضان چه تفاوتی دارد؟ خلاصه آن که چگونه نسبت به علم و معرفت امام شناخت کافی داشته باشیم. در راستای انجام این مهم، حضرت حجت الاسلام و المسلمین «سید رحمت الله موسوی» آستین همت بالا زده و با تحقیق گسترده و پژوهشی پسندیده، بخشی از مسائل مهم آن را به رشته تحریر در آورده است. کتاب گران سنگ علم و معرفت امام اثری است ارزنده و مفید فایده برای مطالعه عموم جامعه اسلامی به ویژه دوستان و علاقه‌مندان اصل مقدس امامت و ولایت که امید است همگی نسبت به آن شناخت کافی و لازم را بدست آوریم. انشاء الله

کثر الله امثالهم، جزاء الله عن الاسلام اجراً، ادام الله ظله و دامت افاضاته و السلام علیکم و علی جمیع اخواننا المؤمنین بولاية علي بن أبي طالب علیه السلام في اقطار العالم و رحمة الله و بركاته

مسئول مجمع جهانی شیعه‌شناسی

انصاری بویراحمدی